

Oddíly mladých ochránců přírody

Jiří Kučera

Jednou z významných činností Českého svazu ochránců přírody je práce s dětmi a mládeží. Pro vlastní členy a především pro různé kroužky, organizace a školy jsou určeny přírodovědné soutěže Zlatý list (pro děti ze základních škol) a Ekologická olympiáda (pro studenty středních škol). Dlouhodobá činnost s dětmi pak probíhá

Kajky na Orlici v září 2016. Foto Jiří Kučera

Systém práce s mládeží v ČSOP

Český svaz ochránců přírody vznikl v roce 1979 a již krátce poté začaly některé základní organizace zřizovat své oddíly mladých ochránců přírody. Protože ČSOP nebyl členem Národní fronty, nemohly tyto oddíly fungovat oficiálně. To se změnilo v průběhu 90. let, kdy se práce s dětmi a mládeží včetně činnosti oddílů mladých ochránců přírody stala jednou z hlavních činností ČSOP podle stanov. Práci s dětmi a mládeží v ČSOP koordinuje Sdružení mladých ochránců přírody (SMOP ČSOP). V současné době ho tvoří 19 zák-

v kolektivech mladých ochránců přírody (MOP, mopíci). Základní organizace ČSOP zřizují kolem 65 oddílů MOP po celé republice, do jejichž činnosti je zapojeno přes 1600 dětí. Český svaz ochránců přírody je organizací pracující s dětmi a mládeží uznanou Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.

doucích – naposledy se konalo na přelomu října a listopadu 2018 v Litoměřicích. Český svaz ochránců přírody je organizací pracující s dětmi a mládeží uznanou Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Je členem České rady dětí a mládeže. Mopíci nejsou samostatnými právními subjekty, ale vždy je zřizuje některá základní organizace ČSOP, která za jejich činnost zodpovídá. V roce 2017 se v 65 oddílech zapojilo do pravidelné činnosti 1617 dětí a 263 vedoucích (data za loňský rok ještě nejsou kompletní).

Rozmanitost činnosti mopíků

Jednotlivé oddíly mladých ochránců přírody mají volnost v tom, jak pojmu a zaměří svou činnost. Záleží především na osobnosti vedoucích a jejich zájmech a na možnostech zřizujících základních organizací. Společný je zájem o přírodu a pobyt v přírodě. Některé oddíly jsou zaměřeny přírodovědně a účastní se i odborných programů ČSOP, jiné spíše využívají přírodu jako zázemí pro svůj herní program a přitom se snaží k přírodě chovat maximálně ohleduplně. K typickým aktivitám patří pravidelné schůzky (oddílové a někdy i družinové), jednodenní i víkendové výpravy a tábory. V roce 2017 mopíci uspořádali 468 víkendových akcí a 29 táborů.

Kajky – příklad činnosti jednoho z oddílů

Oddíl mladých ochránců přírody Kajky působí v Hostivici. V listopadu 2018 oslavil již 25. narozeniny. Pravidelné schůzky probíhají jednou týdně, kromě nich se konají jednodenní i víkendové výpravy a tábory na Slo-

vensku. Hlavním územím, do něhož směřuje činnost Kajek, jsou Hostivické rybníky. Po vyhlášení přírodní památky v roce 1996 vyznačili členové Kajek hranice tohoto chráněného území a značení několikrát opravovali a doplňovali. ČSOP Hostivice provozuje naučnou stezku Hostivické rybníky, na níž z důvodu malé životnosti nejsou na jednotlivých zastaveních informační tabule, ale pouze čísla odkazující na průvodce dostupného na internetu. I tak je třeba jednou za čas obnovit značení stezky a péči vyžaduje zejména ptáčích pozorovatelná u Litovického rybníka. S jejím nátěrem ochranným lakem Kajky pravidelně pomáhají. Hostivické rybníky jsou chráněny především jako hnízdiště vodních ptáků. V posledních letech je území známé hlavně jako stálé hnízdiště potápky černokrké. ČSOP Hostivice se proto připojuje již od roku 2004 k akcím České společnosti ornitologické – vítání ptáčích zpěvu na jaře a ptáčím festivalu na podzim. Těchto vycházek, na nichž putavě vypráví ornitolog Ota Vorel, se účastní i Kajky. Několikrát Kajky vyrobily a vyvěsily ptáčích budky a následně se o ně staraly. Vždy bývaly více obsazeny sýkorkami než rehkovnicami. Občas se v čištěných budkách objevily i zajímavé nálezy, například vosí hnízdo. Kajky našly i budku, kde brhlík nejen zalepil blátem všechny netěsnosti a zmenšil vletový otvor, ale budku přilepil i ke stromu, aby se ve větru tolik nehýbala.

Kajky pořádají také úklidové akce v rámci kampaně Uklidme svět, uklidme Česko, otevřené i pro veřejnost. Začaly s nimi v roce 1994 a konají se vždy dvakrát ročně – na jaře a na podzim. Úklid probíhá obvykle v přírodní památce Hostivické rybníky, v některých letech došlo i na jiná přírodní území v Hostivici. Z dlouhodobého pohledu lze pozorovat postupný úbytek množství sebraného odpadu. Zatímco v počátcích těchto akcí museli účastníci likvidovat dlouhodobější černé skládky, nyní se jedná především o rozptýlený odpad a nárazově vzniklé skládky. Nejhorší bývá situace v silničních příkopech, v okolí sídla místních bezdomovců a na místě, kde se schází pubertální mládež. Stálí účastníci už se těší na známé místo, kde pravidelně nacházejí velké množství lahví od tvrdého alkoholu. K nejzajímavějším nálezům patří dvě lednice, které účastníci před lety vylovili z Lito-

Tradiční aktivitou oddílů je poznávání zajímavých míst nejen doma, ale i v zahraničí – Kajky v přírodní rezervaci Sívá Brada na Slovensku. Foto Jiří Kučera

Akce nazvaná Voyage je určena náctiletým, kteří se chtějí dále věnovat oddílům – jde o kurz základních dovedností i přátelská setkání. Foto archiv SMOP ČSOP

vického rybníka. Pokles množství odpadu byl pozorován zejména po roce 2001, kdy zákon o místních poplatcích zavedl povin-

ně placení za odpad podle trvalého pobytu, bez ohledu na množství vyprodukovaného odpadu. Tento systém nemotivuje k třídění,

z hlediska množství odpadu v přírodě však měl jednoznačně pozitivní vliv. V některých letech uklízelo jen několik Kajek, jindy se přidaly další organizace (nejčastěji myslivci

Důležitou součástí činnosti MOP je pobyt s dětmi v přírodě. Foto archiv SMOP ČSOP

Mladí ochránci přírody pomáhají se sčítání netopyrů ve štolách Malé Ameriky. Foto Jiří Kučera

a skauti) a do úklidu se zapojilo několik desítek lidí.

Sčítání netopyrů i poznávání Česka

Nejvýznamnějším přírodovědným programem Kajek je pravidelné sčítání netopyrů ve štolách Malé Ameriky v Českém krasu. Již od roku 2001 Kajky pomáhají se sčítáním Vladimíru Hanzalovi z AOPK a na tyto akce se těší dlouho předem. Z dlouhodobých výsledků je vidět nárůst počtu netopyrů ze 117 kusů v roce 2001 až na maximum 903 netopyrů v roce 2016, od té doby počty klesají. Sčítání probíhá na konci února nebo na začátku března a výsledky mohou být ovlivněny průběhem počasí v jednotlivých letech. Dominantním druhem je netopyr velký a celkové počty kopírují změny jeho početnosti. V posledních letech se výrazně snížil počet netopyrů černých oproti dřívější situaci. Zatímco v počátcích kajčího sčítání jich bývalo i přes padesát, v posledních letech jejich počet jen výjimečně překročí deset kusů. Naproti tomu narostly počty pozorovaných vrápenců malých.

Kajky při svých výpravách poznávají různá místa v Česku. V posledních dvou letech byly například na Medníku v době květu kandíku psí zub nebo v jarně rozkvetlém Libickém luhu, podívaly se do bývalého grafitového dolu u Českého Krumlova či do severočeské uhelné elektrárny, na Třeboňsku pozorovaly zrzhlávky rudozobé a další ptáky a o letošních Velikonocích si užily poslední zbytky sněhu u Černého a Čertova jezera na Šumavě. K oblíbeným patří také výpravy na vodu. Velký ohlas mívají víkendovky na záchranných stanicích pro zraněná zvířata. Dříve oddíl jezdil pomáhat do stanice v Pavlově u Ledče nad Sázavou, nyní spolupracuje se stanicí Pasíčka na Pardubicku. Letní tábory jsou zaměřeny hlavně na poznávání slovenských hor. V posledních letech byly Kajky v Nízkých i Vysokých Tatrách, v polských i slovenských Pieninách či ve Slovenském ráji.

Kajky se zapojují i do přírodovědné soutěže Zlatý list, pořádané Českým svazem ochránců přírody. Několikrát postoupily do národního kola, a v roce 1999 dokonce národní kolo vyhrály.

Oddílová činnost se ale nevěnuje jen přírodě. Některé víkendovky jsou zaměřeny na hry a příběhy. Při jedné z nich bydlely Kajky v podzemí ve staré štole a snažily se získat lektvar, aby zachránily kněžnu Okenu Ukrutnou ze spáru čaroděje Čulibrka, což se jim nakonec povedlo. Pro veřejnost oddíl pořádá v říjnu hostivickou drakiádu a se stánkem se účastní hostivických městských slavností. Kajky se zapojují do soutěže Až na dno, při níž zkoušejí během 24 hodin překonat co nejdelší vzdálenost během, chůzí či plazením. Tato akce není závodem, ale oslavou pohybu, při níž si každý může vyzkoušet, co vlastně dokáže. Mnohé Kajky zvládly vzdálenost větší než 100 kilometrů. Při oddílových narozeninách se konají oblíbená klání Kajek s rodiči, při nichž členové a jejich rodiče spolu soutěží v oddílových disciplínách.

Přátelství na celý život

Práce s dětmi a mládeží v ČSOP může podchytit zájem dětí o detailní poznávání přírody a o její ochranu. Vychovávání nových ochránců přírody však není jediným posláním oddílů. Za mnohem důležitější lze považovat, že děti, které projdou oddíly mopíků, získají vztah k přírodě a v budoucnu se podle toho budou chovat. Někteří dětští členové se třeba k čin-

Členové oddílu MOP pomáhají i s praktickou ochranou přírody – obnova informací o PP Hostivické rybníky. Foto Jiří Kučera

nosti pro přírodu v dospělosti vrátí, i když se ve své práci věnují něčemu zcela jinému. Dů-

MOP Kajky uklízí okolí Hostivických rybníků. Foto Jiří Kučera

Schůzka Kajek s programem Ondřeje Vítka o stráží přírody. Foto Jiří Kučera